

Alžbeta Göllnerová-Gwerková

Žena novej doby v kontexte ženských hnutí na Slovensku

Gabriela Dudeková Kováčová

Historický ústav Slovenskej akadémie vied

„Žena novej doby“

Za rakúsko-uhorskej monarchie a Československej republiky

- miera rovnoprávnosti žien závisela od stupňa demokratizácie spoločnosti
- postavenie žien pred zákonom a v spoločnosti
- ženské hnutie na Slovensku v čase života Alžbety Göllnerovej Gwerkovej (1905 – 1944)

**Alžbeta Göllnerová Gwerková – prototyp
modernej demokratickej ženy**

I. „Žena novej doby. Kniha pre výchovu demokratickej ženy“ (pôvodná verzia, 1938)

MOTTO: citát – Tomáš Garrigue Masaryk:

V upomínku na voľbu 23. května
1907: Snad **budeš volit** také Ty až
dorosteš, tož hled', abys mohla **být**
zvolena.

T. G. Masaryk

(Z pamätníka MUDr. A. Kraiczovej-Vavřinovej)“

**II. Pozmenené vydanie s podnadpisom: „Kniha pre národnú výchovu ženy“
(1939):** Motto a všetky zmienky o T. G. Masarykovi škrtnuté

August 1926

Turč.sv. Martin

Slávnosť otvorenia
Ústavu M. R. Štefánika a
novej budovy Matice
slovenskej

(uprostred: T. G. Masaryk,
vpravo vpredu: E. M. Šoltésová,
v druhom rade: Alice Masaryková)

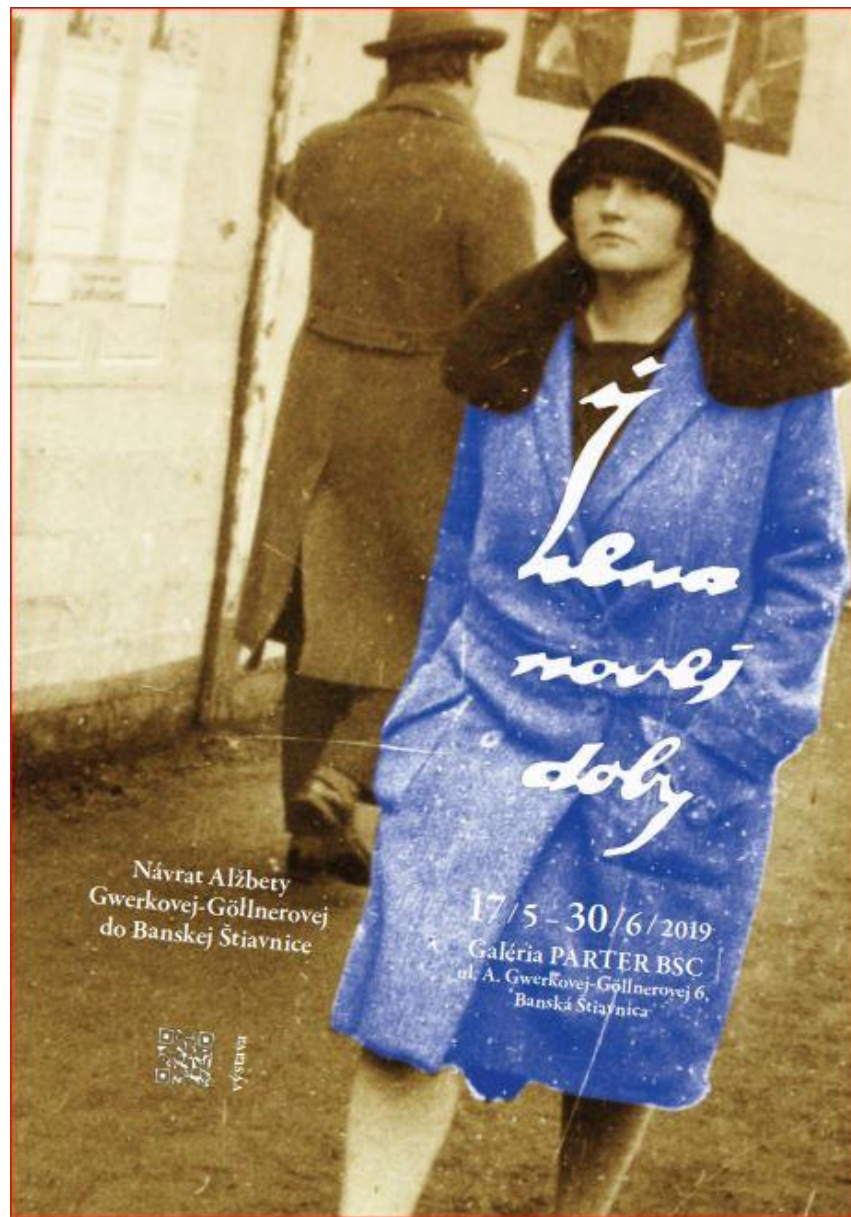

Prof. E. Albert

- „Dvíham hlas proti štúdiu žien v medicíne. ... Pre mňa je jej fyzická i duševná neschopnosť nesporná.“
- „Všetko ľudské dielo, ktoré vidíš okolo seba, stvorili muži.“
- „... ženy chcú byť prednostami, inžiniermi alebo docentami. Naraz sa má koleso obrátiť a má sa točiť zľava doprava. Jedným slovom: Dosavadný *prírodný* tvor sa má stať *kultúrnym* tvorom. To je plán, ktorý má zmeniť štruktúru ľudstva.“

Prof. T. Masaryk

- „... zabúdame na polovicu spoločnosti ľudskej, na ženy.“
  - „Nevidím žiadnu superioritu mužov nad ženami...“
  - „Otázky ženskej niet, ako niet otázky mužskej: je len otázka spoločnosti. ...medzi mužom a ženou je úplná rovnosť. Ja by som tento názor nazval demokratizmom pohlavným.“
- **Ústava ČSR (1920):** „Výsady pohlavia, rodu a povolania sa neuznávajú.“

*Ľubna
novšej
doby*

Návrat Alžbety
Gwerkovej-Göllnerovej
do Banskej Štiavnice

17/5 - 30/6/2019
Galéria PARTER BSC
ul. A. Gwerkovej-Göllnerovej 6,
Banská Štiavnica

Výstava

Slovenské ženské hnutie pred rokom 1918

Terézia Vansová – časopis *Dennica*

Elena Maróthy Šoltésová – *Živena*
spolok a časopis

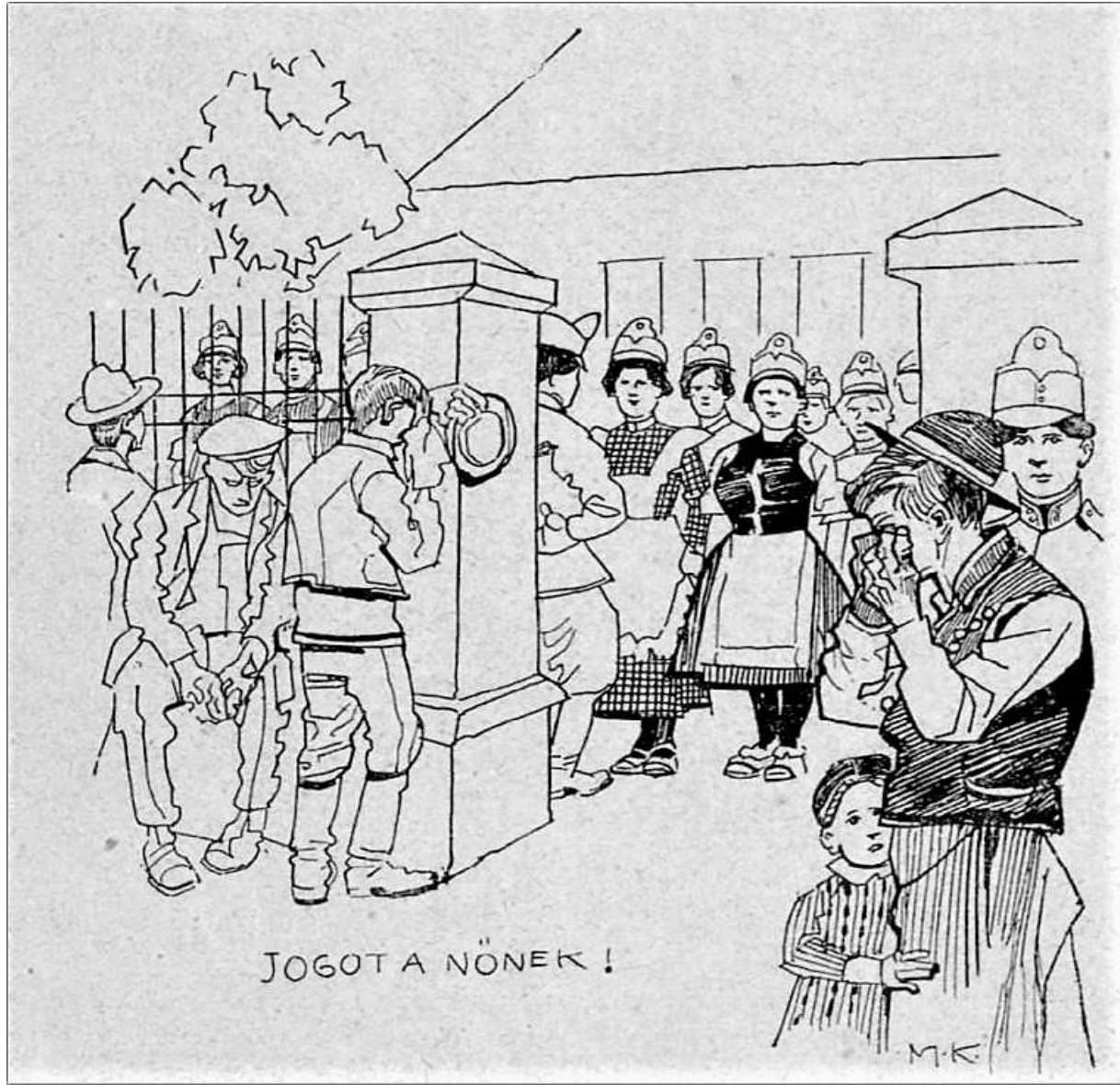

Hana Gregorová – „prvá slovenská feministka“

Kritika volebného práva pre ženy v Uhorsku: „Práva ženám!“ (Borsszem Jankó, 1913)

Pred voľbami: „Stará, nože vyber z tých kartičiek. Ty sa lepšie vyznáš v politike. Ani Blaho ťa neoklame!“

(Kocúr, február 1920)

Pred voľbami,

— Stará, nože vyber z tých kartičiek. Ty sa lepšie vyznáš v politike. Ani Blaho ťa neoklame!

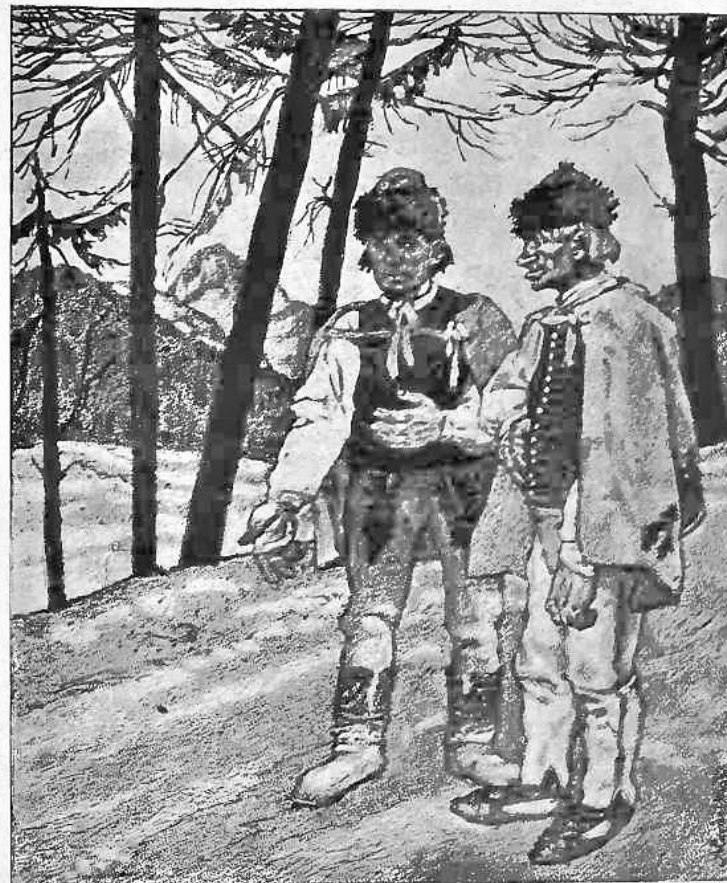
Tá rovnoprávnosť:

-A to že už čô, že vraj rovnoprávnosť žien!

-Nuž, kmotre, to znamená, že aj ženy budú mať vo všetkom rovné práva s mužskými.

-Hm, to sa mojej starej, na moj veru, nebude páčiť. Tá ich už teraz má viac, ako ja!

Tá rovnoprávnosť.

— A to že je už čô: že vraj rovnoprávnosť žien! . .
— Nuž, kmotre, to znamená, že aj ženy budú mať vo všetkom rovné práva s mužskými.
— Hm, to sa mojej starej, na moj veru, nebude páčiť. Tá ich už teraz má viac, ako ja!

Prevrátenie rolí a kritika feminizmu (Kocúr, august 1920)

Inzerát.

Som mladá, voľakedy dosť pekná, učiteľka na dedine pri rozume v takom veku, že môžem do senátu voliť. Platu zo svetскеj milosti domovinárskeho referenta nemám mnoho, ale mám role a kravu. Pri tom držím módny svet, sliepky a kocúra. Mám i svojho moriaka. Teda si vyjdem na ročných 30.000 korún ako agrárnička. Ináč som nábožná a narodná socialistka-revolucionárka.

A ja sa nevydám, ale sa omužím. Hľadám muža z poriadneho domu, ktorý by sa vydal za mňa. O veno nestojím. Hlavná vec, aby bol pekného ducha.

Píšte „Materialistke“ do Slovenskej ženy.

Živena v Československej republike

Uskutočnila pôvodné ciele:

- Pobočky po celom Slovensku + v Prahe (r. 1938: 96 s 7700 člen/ka/mi)
- Dievčenské školy, podiel na Ústave M. R. Štefánika
- Ďalej „národná“ a kultúrna činnosť

Rozvoj bez politických prekážok:

- Demokratické podmienky priaznivé pre rozvoj slovenského spolku
- Priama podpora vlády, aj finančné dotácie

Nové ciele:

- Sociálna a zdravotno-osvetová práca (priama spolupráca s Ministerstvom sociálnych vecí a Československým Červeným krížom)

Ženská národní rada Františka Plamínková

Nekrológ

(Pravda, 13. 7. 1945)

Za PhDr. Alžbetou Göllnerovou-Gwerkovou.

Bólne sa nás dotýkajú straty všetkých ľudí, ktorí sa stali obeťou nemeckého vraždenia. Tým viac sa nás dotýkajú straty tých jedincov, ktorí pracovali za oslobodenie všetkých nás od nemecko-fašistického jarma. Suroví gestapáci sledili predovšetkým po týchto vodcoch a brutálne ich vraždili. Tak bola v decembri m. r. zavraždená v Kremničke aj Dr. Alžbeta Göllnerová-Gwerková. A. Göllnerová-Gwerková sa narodila r. 1905 v Čiernom Balogu. Filozofiu vyštudovala na pražskej univerzite a ako profesorka pôsobila na viacerých miestach, napokon v Banskej Štiavnici. Bola literárne činná a z jej bohatej činnosti sú najvýznamnejšie štúdie:

Počiatky reformácie v Banskej Bystrici, politický program Dezső Szabóva, maďarská literatúra XX. storočia, K psychologii maďarskej menšiny v Československu, József Eötvös a Žena novej doby, ktorá bola skonfiškovaná. Alžbeta Göllnerová-Gwerková spolupracovala na maďarcko-slovenskom slovníku a bola autorkou hesiel v Ottovom náučnom slovníku o maďarskej literatúre. Hojne prekladala z maďarskej beletrie a množstvo jej prác doteraz ešte nebolo uverejnených. Avšak zomrelá nebola činná len literárne-historicky, jej životný program bol oveľa širší, bojovala za sociálnu spravodlivosť, čo prejavila najmä v septembrovom národnom banskobystrickom povstaní. Jej odchod nepocítila len slovenská literárna veda, ale aj káder tých pracovníkov, ktorí sa usilovali o spravodlivejší sociálny poriadok. Časť jej pamiatky

L. B.

II. Žena novej doby. „Kniha pre národnú výchovu ženy“ (1939)

Keď nastaly v živote nášho národa zmeny, ktoré tak hlboko sa dotkli priamo jeho koreňov, bola „Žena,“ kniha pre národnú výchovu slovenskej ženy, už temer vytlačená. Pretože finančný náklad na túto knihu je príliš veľký, nebolo možné celú knihu pretlačiť a po stránke terminologickej ju novým pomerom prispôbiť. Jej duch bol a zostáva slovenský, lebo jej poslanie vyviera z nezmenených potrieb národa.

Milé čitateľky, iste pochopíte ťažkú situáciu „Ženy“, ktorá vychádza bez všetkej hmotnej podpory v búrlivých, premenlivých časoch dneška a prijmete ju i v tejto forme tak srdečne, ako ochotne Vám chce ona slúžiť.

V Bratislave dňa 6. apríla 1939.

Ph. Dr. Alžbeta Göllnerová.